

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nutná obrana proti útokům úředních osob

V právní teorii stále přetrvávají spory o to, kdy, do jaké míry, a zda vůbec lze připustit nutnou obranu proti útokům úředních osob[1] (v praxi nejčastěji policistů). Často se v odborné literatuře dozvídáme, že obrana proti této kategorii osob není přípustná, neboť útok ve smyslu nutné obrany musí být objektivně protiprávní, nedovolený.

Nelze tak za útok považovat jednání úředních osob, jako je například bezprostřední zásah ze strany policisty či zadržení dle § 75 a § 76 Trestního řádu, který osoba může subjektivně vnímat jako útok, nicméně objektivně jde o jednání v souladu s právem, tedy takové jednání nesměřuje proti zájmům chráněným trestním zákonem a nutná obrana zde není přípustná.[2] Takové úkony nemohou být chápány jako útok, poněvadž jde o výkon práv či povinností. Z toho důvodu nikterak neohrožují chráněné zájmy. K tomu se vyjádřil i Nejvyšší soud SSR, když konstatoval, že *„překonání odporu, který směřuje ke zmaření oprávněného služebního zákroku (použití fyzické síly na předvedení řidiče motorového vozidla, důvodně podezřelého z požití alkoholických nápojů, který se odmítá nechat dobrovolně předvést a zákroku příslušníků ZNB se vzpírá), je právem i povinností příslušníků ZNB, ..., Použití násilí na zamezení zákroku je třeba považovat za trestný čin útoku na veřejného činitele.“*[3] Nutná obrana tedy není přípustná proti činům dovoleným nebo nařízeným podle právního předpisu. Není možno ji užít například proti vykonání domovní prohlídky či zákroku příslušníka policie, který jedná v souladu se svým zákonným oprávněním. Tato formulace však nesmí vést k mylnému závěru, že úřední osoby nemohou spáchat útok ve smyslu nutné obrany.

Současná právní nauka k této problematice zastává názor, že nutná obrana proti útoku úředních osob je možná jen v případě, kdy úřední osoba svým úkonem naplňuje skutkovou podstatu některého trestného činu, případně úřední osobě k provedení daného úkonu chybí pravomoc. V takovém případě nejčastěji půjde o zneužití pravomoci veřejného činitele dle § 329 Trestního zákona. Tato otázka může být v praxi i značně komplikovaná, protože například dle § 58 zákona o Policii České republiky *„Při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let nesmí policista použít údery a kopy, slzotvorný, elektrický ani jiný obdobný dočasně zneschopňující prostředek, obušek ani jiný úderný prostředek, ..., vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak.“*[4] Můžeme si tak teoreticky představit situaci, kdy policista proti dítěti mladšímu 15 let užije obušek, tedy se dopouští trestného činu dle § 329 odst. 1a (vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu - v tomto případě citovanému § 58 zákona o Policii), což opravňuje tuto osobu bránit se proti tomuto zákroku nutnou obranou, nicméně tato obrana by byla zcela jistě vyhodnocena jako ohrožující minimálně zdraví policisty a tím pádem by již v tuto chvíli byl policista oprávněn takový prostředek (obušek, kopy a údery, atp.) proti osobě užít. V tento moment by se již nutná obrana nepřipouštěla. Tuto teoretickou úvahu zde uvádím především pro uvědomění si komplikovanosti tohoto institutu.

Podíváme-li se na Slovensko (trestněprávní nauka tam v této otázce zastává prakticky stejný názor), nelze přehlédnout nedávný, poměrně kontroverzní rozsudek Krajského soudu v Žilině z 10. 4. 2014. Jednalo se o případ muže, který byl příslušníky policie SR převážen služebním vozem na policejní stanici z důvodu zjištění jeho totožnosti. Během převozu však tento muž začal ničit vybavení vozu a vše eskalovalo až napadením policisty (chytíl mu malíček levé ruky, jenž mu otočil dozadu, čímž mu

způsobil podvrtnutí horního mezičlánekového kloubu levé ruky, jež mělo za následek 19denní pracovní neschopnost). Okresní soud jeho jednání kvalifikoval jako útok na veřejného činitele, nicméně odvolací krajský soud dospěl k jinému závěru. V odvolacím řízení totiž vyšlo najevo, že obžalovaný nebyl před svým předvedením vyzvaný k prokázání totožnosti, tedy jednání policistů bylo v rozporu se zákonem. „Protože krajský soud dospěl k závěru, že nebylo jednoznačně a objektivně prokázáno, že obžalovaný byl před svým předvedením vyzvaný k prokázání totožnosti, není potom možno ani samotné převážení obžalovaného považovat za odpovídající zákonu. Pokud se tedy obžalovaný po čas tohoto převozu bránil, přičemž svým jednáním způsobil svědkovi M. S. zranění, je možno takovému jeho jednání posoudit jako jednání v nutné obraně pokud převážení obžalovaného nebylo opodstatněné, nebylo opodstatněné ani nasazování pout a jeho obranu, při které způsobil M. S. zranění, je možno posoudit jako opodstatněnou a přiměřenou daným okolnostem.“[5] Je nepochybné, že policisté v daném případě porušili zákon, tudíž je nasnadě zde připustit nutnou obranu. Na druhou stranu obrana, kterou obžalovaný zvolil („lámání“ prstů ruky policistovi) mi přijde krajně nevhodná. Osobně mám za to, že obžalovanému při převozu evidentně nehrozilo žádné nebezpečí na životu či zdraví, které by v daném případě mohl odvracet takovouto intenzivní obranou. Útok úředních osob na osobní svobodu v daném případě je samozřejmě neméně nebezpečný, nicméně odvracet ho bylo možno jiným způsobem, než jakým tak učinil obžalovaný. Pro úplnost je třeba ještě dodat, že i ve slovenském právu platí zásada presumpce platnosti správních a jiných veřejnoprávních aktů (v tomto případě rozuměj bezprostřední zásahy či zákroky). Lze tedy shrnout, že nutná obrana je přípustná pouze v případech, kdy je nad vší pochybnost jasné, že úřední osoba naprosto překročila svoje pravomoci (příkladem může být policista provádějící výslech podezřelého násilím).

Jak bylo uvedeno na začátku, literatura se mnohdy staví negativně v otázce připuštění nutné obrany proti útokům úředních osob. Například Šámal[6] tuto „opatrnost či nedůvěru“ části odborné veřejnosti vysvětluje obavou, že by připuštění nutné obrany proti této kategorii osob mohlo vést až k „anarchii“. Osobně však vidím problém ve zdánlivě nesouvisející oblasti, a sice v neustále se zvyšující tendenci společnosti snažit se zahrnout pod pojem úřední osoba další a další kategorie profesí (v současné době má statut úřední osoby i např. myslivecká stráž či stráž ochrany přírody). Nelze nezpomenout, jak o statut úřední osoby „bojovali“ před přijetím nového trestního zákona v roce 2009 záchranáři, resp. posádky zdravotnických záchranných služeb. Naštěstí se autorům zákona podařilo tuto otázku vyřešit lépe (např. prostřednictvím § 140 odst. 3 písm. f), aniž by bylo nutno opět rozšiřovat okruh úředních osob. Často po statutu úřední osoby volají také učitelé. Motivace zástupců těchto profesí jsou pochopitelné, avšak pokud by zákonodárci vyslyšeli tato volání a rozšiřovali okruh úředních osob a na druhé straně právní teorie by zastávala rigidní postoj v tom smyslu, že proti úředním osobám není přípustná nutná obrana, či jen velmi omezená, vedlo by to k větší nejistotě případných obránců, neboť potenciálních útočníků se statutem úřední osoby by bylo mnohem více.

Mgr. Martin Tomášek,
notářský koncipient

e-mail: TOMASEK41@seznam.cz

[1] Úplný výčet poskytuje § 127 zák. č. [40/2009](#) Sb. (Trestní zákon), dříve se jednalo o tzv. veřejné činitele

[2] Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR z 12. 8. 1976, sp. zn. 4 Tz 128/76.

[3] tamtéž

[4] § 58 zákona č. [273/2008](#) Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

[5] Rozsudek Krajského soudu v Žilině ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. 3 To 21/2014.

[6] ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 221

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dokazování negativních skutečností ve sporném řízení](#)
- [Neoprávněný odběr elektřiny - překvapení vlastníka?](#)
- [Rodič u dítěte v nemocnici: právo na přítomnost neznamená bez dalšího právo na přespání na jip/jirp](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)
- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)